

Amnesty: Krænkelser af menneskerettighederne - 2002

Skrevet af: Tina Christensen

Amnesty International (AI) er en verdensomspændende bevægelse, der kæmper for overholdelsen af de menneskerettigheder, der er nedskrevet i Menneskerettighedserklæringen. Organisationen arbejder for, at alle menneskerettighederne overholdes, siden disse betragtes som uadskillelige og indbyrdes afhængige.

AI forsøger at nå dette mål via dokumentation og information om menneskerettighedsovergreb, oplysnings- og aktivitetskampagner samt uddannelse om menneskerettighederne.

AI prøver også, at lægge pres på regeringer og andre parter, der ikke overholder Menneskerettighedserklæringen, samt at få stadfæstet og iværksat rettighederne, hvor dette endnu ikke er tilfældet.

AI baserer sit arbejde på oplysninger, der kommer fra flere uafhængige kilder, samt overholder international anerkendte normer.

Organisationen er uafhængig, frivillig, demokratisk og selvstyrende med mere end en million medlemmer samt støtter i flere end 140 lande.

AI er politisk uafhængig af regeringer og systemer. Organisationen forsøger at beskytte ofre for menneskerettighedsovergreb, uanset hvilke synspunkter disse ofre måtte have. Amnesty International er udelukkende optaget af, at menneskerettighederne overholdes.

Amnesty og Palæstina-konflikten

Amnesty International har i mange år fulgt konflikten i Mellemøsten og de mange problemer, der er fulgt i dens kølvand. I tråd med ovennævnte tager Amnesty International ikke stilling til hvorvidt staten Israel har lov til at besætte palæstinensiske områder, eller om palæstinenserne har ret til at føre en væbnet kamp mod besættelsen. Men besættelsen af palæstinensisk område på Vestbredden, i Gazastriben og øst Jerusalem er et faktum, og det samme er den kontinuerlige modstand som finder sted fra palæstinenserne side. Det er blandt andet set i denne sammenhæng, at der må lægges pres på Israel for at overholde menneskerettighederne.

Reglerne for en besættelsesmagt er beskrevet i den fjerde Geneve Konvention i forbindelse med beskyttelse af civile i krigstid. En konvention som Israel anerkender, og som de palæstinensiske myndigheder også har bekræftet, hvorfor AI anser begge parter som bundet af konventionen. Konventionen gør sig også gældende ved palæstinenserne angreb på Israel/israellerne. (Se Fjerde Geneve Konvention (engelsk)).

Både internationale, israelske og palæstinensiske menneskerettighedsorganisationer har i mange år registreret de mange overgreb som finder sted i Israel og Palæstina. Men efter intifadaens genopblussen i september 2000, er denne proces blevet meget vanskelig.

Efter de palæstinensiske områder er blevet lukket, er enhver bevægelse fra et område til et andet blevet næsten umulig. Desuden beskyder palæstinenserne biler med israelske nummerplader og omvendt, hvilket betyder at menneskerettighedsforkæmpere ikke kan bevæge sig fra et sted til et andet uden risiko for, at det kan blive med livet som indsats. Resultatet er, at overgrebene næsten sker upåagtet, hvorved det bliver sværere for menneskerettighedsorganisationer, som for eksempel AI at få information om, hvad der foregår i området samt at sprede den viden internationalt.

Igennem de sidste mange år har både FN, Mitchell kommissionen, utallige nationale og internationale organisationer undersøgt situationen i Israel og de besatte områder. (Se oversigten Historiske dokumenter på danpal.dk.)

Konklusionerne på disse undersøgelser har stort set været ens, det eneste, som har manglet, er en vilje til at iværksætte tiltag. F.eks har AI igennem et år sendt ni delegationer til området og på basis af organisationens fund udgivet tre store rapporter.

AI opfordrer først og fremmest til at stoppe drabene, desuden kræves en FN baseret undersøgelseskommission og indsættelse af et internationalt observatør korps, der overvåger om menneskerettighederne overholdes i områderne. Ligeledes opfordres det israelske og det palæstinensiske samfund til at gennemtænke de menneskerettigheder, der må være grundlaget for enhver fremtidig fredsaftale.

Vilkårlige drab

AI vil modarbejde vilkårlige drab på civile, d.v.s. drab, hvor der ikke er søgt at skelne mellem lovlige og ulovlige mål. Ligeledes vil AI modarbejde angreb, udført af såvel regeringsstyrker som væbnede oprørsgrupper, hvor den militære indsats ikke står i forhold til den mulige militære gevinst. AI arbejder her på grundlag af Genève-konventionerne, som er de internationale aftaler, der gælder i krigstid. AI anklager Israel for at overtræde disse aftaler.

Siden intifadaens begyndelse har Israel og Palæstina befundet sig i en krigstilstand. I løbet af de første måneder var de dræbte i 80% af tilfældene palæstinensere, der havde deltaget i voldelige demonstrationer.

Med voldelige menes der her demonstrationer, hvor palæstinensere smed sten mod israelske styrker og i nogle tilfælde molotovcocktails. Israelsk politi, grænsepoliti, specialstyrker og den israelske hær har ved sådanne angreb reageret med uforholdsmæssige modangreb, med brug af både gummikugler (metalkugler indkapslet i hårdt gummi) og dødbringende ammunition.

De israelske modangreb er blevet internationalt fordømt, da israelsk personel ikke vurderes til at have været udsat for reel livsfare.

Sammenstødene har udviklet sig til, at begge parter bruger våben. Palæstinenserne bruger håndskydevåben, hvilket resulterer i endnu mere voldsomme og massive gengældelsesaktioner fra israelsk side. Denne gengældelse har betydet endnu flere dræbte palæstinensere, bombarderede beboelsesområder, henrettelser uden rettergang, jævnning af palæstinensiske huse med jorden, ødelæggelse af afgrøder samt invadering af områder, der lå under total palæstinensisk kontrol (Se Forhandlinger og aftaler). I mange tilfælde har både palæstinensiske ambulancer og førstehjælps personale været forhindret i at komme frem.

Israel har siden skabt zoner i udkanten af palæstinensiske byer der betegnes som "no-go" områder. Palæstinenserne har ofte skudt på israelske soldater eller bosættere fra disse områder, mens israelerne har svaret igen med bombardementer af områderne. AI og andre opfatter dette som en måde at gøre stedet ubeboeligt på og tvinge befolkningen ud. Resultatet af dette er en endnu større opdeling af de stadig mindre områder som palæstinenserne kan bevæge sig på.

Drab på børn

I august 2001 vurderede AI, at halvdelen af de dræbte enten var uinvolverede personer der opholdt sig i nærheden af dem Israel ønskede at dræbe, eller aktivister der er henrettet uden lov og dom. AI vurderer også, at nogle af palæstinenserne måske er blevet ofre for deres egne bomber. Men uden undersøgelser og registreringer af overgreb er det umuligt at kende omstændighederne omkring drabene samt at forfølge de skyldige.

Mange børn er ligeledes blevet dræbt eller såret i løbet af den seneste konflikt. Børn er ofte tilstedeværende ved demonstrationer. Nogle gange demonstrerer de på vej hjem fra skole, andre gange bliver de kaldt ud af skolen for at demonstrere.

Mange af børnene er dræbt på grund af tilfældige beskydninger, eller også har de været et decideret mål for den dræbende kugle, igen uden, at den der har skudt har været i overhængende fare. Talsmænd for den israelske regering og medier har forklaret disse overgreb med, at palæstinenserne ofte bruger børnesoldater. Men børns deltagelse i demonstrationer betyder ikke, at de nødvendigvis er børnesoldater.

Besættelsesmagten har flere reaktionsmuligheder ved sammenstød med demonstranter. For det første må man kun besvare med skud eller anden ammunition, når der er overhængende livsfare for en af parterne, og efter at der er blevet affyret tåregas og advarselsskud - noget der ofte ikke har været tilfældet.

Desuden har man erfaring for, at demonstrationer og protester kan afvikles uden brug af dødelige våben, hvis israelske militær, specialstyrker og politi ikke tager disse i brug overfor stenkastende palæstinensere. Flere demonstrationer i Palæstina er blevet afviklet uden døde, når svaret på demonstrationen eller angrebet har været ligevægtig i styrke.

Andre personer af palæstinensisk herkomst er blevet dræbt ved nogle af de utallige israelske checkpoints, der findes i områderne. Nogle har stukket hånden i lommen for at finde et lommeterklæde, andre forsøgte at få en bedre plads til deres bil i køen.

Israellerne påstår, at der er blevet skudt fra bilerne. Kun når journalister, menneskerettighedsaktivister eller andre har undersøgt sagen, er det blevet klart at skødesløshed, uansvarlighed eller nerver har været årsagen til at israelske soldater har skudt.

Den israelske regering har ikke lært af de fejltagelser, de har gjort i deres forsøg på at kontrollere større menneskemængder. Desuden har de ikke undersøgt omstændighederne omkring de mange drab på civile, hvilket de iflg. internationale konventioner også har en pligt til.

De palæstinensiske myndigheder har ligeledes en pligt til at undersøge sagen og fastslå hvem den dræbte var, hvad han/hun lavede på stedet, samt hvem der slog personen ihjel. De manglende undersøgelser indebærer, at drab på børn og voksne, der ikke har udgjort en reel trussel, kan forsætte og at der udvikles en tolerance overfor denne type drab.

Snigmord på politiske modstandere

Drab uden efterfølgende retslig forfølgelse eller undersøgelser er en politik, der i flere år har været brugt af den israelske stat. Staten har i nogle tilfælde valgt at snigmyrde sine politiske modstandere. En politik og handling, som er imod enhver konvention uanset om det er krigs- eller fredstid, da dette går imod den mest grundlæggende menneskerettighed, nemlig retten til liv.

De mange bosættere repræsenterer også et problem i denne sammenhæng. Bosætterne bebor områder, der ligger indenfor de palæstinensiske områder, samtidig med at de hører under israelsk straffelovgivning. (Se Bosættelser).

De palæstinensere, der bor i samme områder hører under israelsk militær lovgivning eller jordansk straffelovgivning.

Bosætterne har deres egne veje for at undgå de gener, der følger med en militærbesættelse. Palæstinenserne har ikke lov til at færdes i disse områder, og bosættere mellem 18 og 60 år har magt til at arrestere palæstinensere, og har desuden tilladelse til at angribe palæstinensere uden retsforfølgelse.

Dette kommer bl.a. til udtryk i at tilfældige palæstinensere får deres ejendom ødelagt. Efter september 2000 har bosættere ofte besvaret palæstinensiske angreb med brug af våben. Det israelske militær har tit ikke haft styrke nok til at blande sig i handlingerne for at forsvare palæstinenserne, eller de har bifaldet angrebene. Desuden har israelsk militær ikke ret til at arrestere en bosætter. I nogle tilfælde bliver tilfældige palæstinensere dræbt ved, at bosætterne beskyder dem og omvendt.

AI opfordrer de israelske myndigheder til at give ordre om, at alle internationale menneskerettigheder respekteres, samt at brug af dødbringende våben udelukkende benyttes for at beskytte liv og når andre reaktioner er utilstrækkelige.

I overensstemmelse med internationale standarder skal alle kræfter sættes ind i forsøget på at undgå brug af våben især imod børn. Desuden må enhver form for drab uden lov og dom ophøre. De, som har udført eller givet ordre om disse skal bringes for en ret, der følger internationale anerkendte standarder.

Ethvert angreb rettet mod civile mål og i civile områder skal stoppes og de, som har udført dem skal bringes for retten. Ethvert drab skal desuden undersøges og resultaterne skal bringes i offentlighedens lys. De som har udført ulovlige drab skal retsforfølges.

Palæstinenserens reaktion på besættelsen

Palæstinensiske myndigheder råder ikke over en hær, men har mere end 11 forskellige sikkerhedsstyrker. Hovedgruppen bag angreb i de besatte områder, har især været Fatah, den dominerende politiske styrke og en del af PLO og dermed en del af de palæstinensiske myndigheder. (Se PLO). Desuden er også Islamisk Jihad og Hamas aktive politiske og væbnede grupper.

Fatah har angrebet israelere i de besatte områder, men ikke i Israel, i modsætning til både Islamisk Jihad og Hamas. Begge de sidstnævnte har udført bombesprængninger i Israel og har i flere tilfælde benyttet sig af selvmordsbombere. Disse to grupper har skabt en kult for martyrium. Hamas er blevet beskyldt for at træne børn helt ned til ni års alderen til at blive selvmordsbombere. Disse anklager er ikke bevist, og ingen selvmordsbombere har indtil videre været under 18 år. Præsident Yassir Arafats magt over disse grupper er uklar.

I nogle tilfælde er aktionerne fra de palæstinensiske grupper ophørt efter pres fra Arafat, mens de i andre tilfælde er forstat, på trods af præsidentens opfordringer til at stoppe volden.

Israel har i mange tilfælde lagt pres på de palæstinensiske myndigheder for at få dem til at arrestere de personer de mente står bag angrebene. Både Fatah og Tanzim samt andre grupper og individuelle personer har for eksempel også beskudt bosætteres biler og andre israelsk registrerede køretøjer.

AI har ved flere lejligheder understreget, at det iflg. international lov er forbudt at angribe civile, og at bosættere i de palæstinensiske områder derfor er beskyttet af denne lov. I de tilfælde hvor det ikke har været muligt at arrestere de personer Israel kræver, har den israelske stat erklæret, at den vil forsætte med sine henrettelser uden lov og dom.

Palæstinensiske myndigheder har indtil videre ikke dømt nogen personer for drab på israelere. Den israelske hær har reageret med gengældelsesangreb i disse anledninger, hvilket iflg. den fjerde Geneve-konvention er forbudt.

De palæstinensiske myndigheder har over længere tid fængslet politiske opponenter og personer, der mistænkes for at samarbejde med israelerne. De fængslede har i flere tilfælde været tilbageholdt uden anklage eller dom. De fængslede har ikke haft mulighed for at kommunikere med omverdenen, og flere har været udsat for tortur og/eller nedværdig behandling.

Enhver, der er arresteret skal behandles i overensstemmelse med internationalt anerkendte standarder. Sigtelsen skal være kendt, retfærdig og personen skal have mulighed for at tale uforstyrret med en juridisk rådgiver samt retten til jævnlig familiekontakt. Den anklagede skal omgående bringes for retten i overensstemmelse med internationalt anerkendte standarder for en retfærdig sigtelse og rettergang.

Under det palæstinensiske selvstyre, er der indenfor et år foretaget ti henrettelser efter korte og overfladiske retssager. Rettergangen foregår ofte om natten ved en militær domstol, hvor der ikke har været mulighed for at appellere. Desuden er Præsident Arafat den eneste som i sidste ende kan ratificere alle typer domme.

Menneskerettighederne har et totalt forbud mod dødsstraf og AI arbejder også kraftigt imod denne straf. (Se AI's hjemmeside der omtaler denne type straf).

De palæstinensiske myndigheder har ligesom Israel ved flere lejligheder benyttet sig af henrettelser uden lov og dom, men i modsætning til Israel er det uklart, hvem der udfører dem. I Israel følger beslutningen om en henrettelse en kommandorække hvor afgørelsen tages i de øverste lag af regeringen og militæret. Dette er ikke tilfældet under de palæstinensiske myndigheder.

AI opfordrer de palæstinensiske myndigheder til at forbyde enhver, der hører under deres myndighed at angribe civile eller på anden måde sætte liv i fare. Enhver, som handler i modstrid med dette skal bringes for retten. Desuden skal de palæstinensiske myndigheder undersøge ethvert drab og gøre resultaterne offentligt tilgængelige og bringe de skyldige for en domstol, der følger internationale anerkendte standarder.

AI opfordrer desuden præsident Arafat til at stoppe enhver form for dødsstraf.

Arrestationer, tortur og uretfærdige retssager

I kølvandet på de utallige demonstrationer og installationen af checkpoints har israelske myndigheder arresteret et antal af mennesker.

Disse har både være palæstinensere fra de besatte områder, jøder og palæstinensiske borgere i Israel, mange af dem børn. De senere måneder har det hovedsageligt drejet sig om arrestationer af palæstinensere fra de besatte områder. Politiets brutalitet i disse sammenhænge har ofte nærmet sig tortur, og de arresterede kan sidde i månedsvis uden at vide hvad de er anklaget for.

Lovgivningen internt i Israel er forskellig fra den lovgivning, der gælder i de besatte områder. I Israel skal man for eksempel for retten inden 24 timer, men i nogle tilfælde kan tilbageholdelsen gælde helt op til 21 dage, uden den anklagede kan tale med en advokat - hvilket også er imod internationale standarder.

I de besatte områder gælder den israelske militærlovgivning, hvor man kan tilbageholde en person i op til 90 dage uden ret til at tale med en juridisk rådgiver eller advokat. Den arresterede nægtes ligeledes retten til kontakt med familien. Retssagerne foregår ved militære domstole med dommere, der normalt udelukkende benyttes ved militære søgsmål.

De palæstinensere der er blevet arresteret i de besatte områder og som sidder fængslet internt i Israel, er i øjeblikket næsten helt afskåret fra juridisk hjælp. Advokater kan ikke forlade de aflukkede områder og kan dermed ikke komme den arresterede til hjælp. Der er flere eksempler på, at folk tilbageholdes uden anklage og dom i lange perioder og, at personerne samtidig afskæres totalt fra omverdenen, hvilket er en overtrædelse af internationale standarder om tilbageholdelser og arrestationer af personer.

I mange tilfælde bruges tortur under forhør. Den arresterede får for eksempel ikke mulighed for at sove, bliver tvunget til at sidde i meget smertefulde positioner, udsættes for ekstrem kulde eller varme, ofte i celler uden vinduer og med meget lidt plads.

Før starten på den nuværende intifada fjernede Israel den lovgivning, som gav mulighed for brug af tortur ved forhør af mistænkte personer. Antallet af sager så ud til at falde, men siden har der været mange rapporter om tortur under afhøringer og tilståelser underskrevet under tvang.

AI opfordrer de israelske sikkerhedsstyrker til at stoppe enhver form for tortur eller nedværdigende behandling af arresterede og tilbageholdte personer. Alle torturanklager skal undersøges og de skyldige stilles for retten.

Israel skal endvidere sikre, at enhver anholdt får mulighed, uden forsinkelser, til at møde både familie og de advokater de ønsker. Israel skal også sikre, at enhver person der stilles for retten får en retfærdig retssag, med den anklagedes rettigheder.

Israel opfordres desuden til at følge sine forpligtigelser i henhold til artikel 37 (a) og (c) i konventionen om børns rettigheder og dermed afstå fra at arrestere, fængsle eller tilbageholde børn med mindre det er den sidste og eneste mulighed. I sådanne tilfælde skal barnets behov sikres, og der skal tages hensyn til dets lave alder.

Kollektiv straf af et folk

Palæstinenserne er som før nævnt et beskyttet folk på grund af den situation, de befinder sig i. Ifølge de internationale menneskerettigheder, *må ingen beskyttet person blive offer for en forbrydelse/handling som personen ikke personligt har begået*. Kollektiv afstraffelse og alle andre midler for intimidering eller terrorisme er ligeledes forbudt. Gengældelsesaktioner mod beskyttede personer eller deres ejendele er forbudt.

Afspærringen og lukningen af de palæstinensiske områder begyndte under Golfkrigen i 1991. Israel har siden da gentagne gange lukket alle de besatte områder i meget lange perioder.

Passage er kun muligt hvis man er i besiddelse af et særlig adgangstegn, som kun udstedes i specielle tilfælde til udvalgte personer. Enhver lukning af områderne betegnes som en kollektiv afstraffelse og er, som det fremgår af ovennævnte, imod internationale rettigheder.

Israel forklarer denne praksis med, at det gøres af sikkerhedsmæssige årsager, men de syntes mere at have karakter af chikane.

Lukningerne får konsekvenser både for palæstinenserne bevægelsesfrihed samt deres mulighed for at arbejde i Israel. Et andet meget vigtigt aspekt er, at disse lukninger begrænser eller direkte gør det umuligt at få lægeassistance i tide og i perioder at kunne komme på hospitalet.

Lukningerne får også både sociale og økonomiske konsekvenser. Palæstinensere, der tidligere arbejdede i Israel, har mistet arbejdet og dermed deres indkomst. Andre, som har deres marker i nærheden af bosættelserne, har mistet muligheden for at høste afgrøderne, samt fået begrænset deres muligheder for salg.

Udgangsforbud er en anden måde at kontrollere og chikanere en befolkning på. På trods af klare regler, der begrænser brugen af udgangsforbud, har Gazastriben været underlagt udgangsforbud i seks år. De israelske myndigheder forklarer forbudene med, at de er ved at foretage undersøgelser eller opløse terroristceller, men udgangsforbudene bliver ikke ophævet når undersøgelserne er afsluttet.

Husødelæggelser

De israelske myndigheder har også i mange tilfælde ødelagt palæstinenserne huse. Familierne til selvmordsbombere har fået deres huse sprængt i luften.

Også huse uden byggetilladelse fra de israelske myndigheder er blevet jævnet med jorden. Ødelæggelserne af husene tager udgangspunkt i en diskriminerende lovgivning. Palæstinenserne får således til stadighed afslag på deres ansøgninger om at bygge huse og må derfor bygge uden tilladelse, hvorimod de israelske bosættere får deres ansøgninger godkendt og kan bygge på områder, der oven i købet ligger uden for den israelske stats områder.

Ovennævnte er både en måde af udøve kollektiv afstraffelse på samt en måde hvorpå den israelske stat udvider sit territorium. Begge dele er imod internationale rettigheder og er som sådan blevet internationalt fordømt.

Internationale menneskerettighedsobservatører

Det internationale samfund har ved flere lejligheder opfordret til at en international styrke sættes ind i konflikten. Derved undgås yderligere tab af menneskeliv, samtidig med at frygten dæmpes i begge befolkningsgrupper.

Styrken skulle have overvågningsfunktioner bl.a. ved checkpoints, sikre at ambulancer og syge kan passere i sikkerhed uden at blive afvist. Ved afvisning nægtes et individ også retten til hjælp og behandling. Styrken kunne garantere, at de besatte områder blev holdt åben, hvorved den kollektive afstraffelse ophører. Hermed ville man også sikre en vis normalitet i dagliglivet for de besatte områders indbyggere.

Internationale menneskerettighedsobservatører kunne desuden undersøge de påstande, der omgiver hvert drab og sammenstød mellem de to befolkningsgrupper. Chancerne for gengældelsesaktioner ville blive formindsket, noget der i sidste ende vil begrænse tab af liv.

Mangel på seriøse og tillidsvækkende undersøgelser samt mistroen mellem palæstinensere og israelere gør, at mange af årsagerne til drab ikke bliver klarlagt.

Israel har modsat sig kravet om en international styrke, samtidig med at det internationale samfund ikke har gjort nok for at sikre, at internationale menneskerettigheder og konventioner overholdes.

En varig fred opnås kun gennem respekt for menneskerettighederne. Alle der på den ene eller anden måde har myndighed til at udøve en form for autoritet, må anerkende at retten til liv, fysisk og mental integritet, frihed fra tilfældige tilbageholdelser og arrestationer, bevægelses samt ytringsfrihed og retten til ikke at leve i frygt er indiskutable rettigheder for både israelere og palæstinensere.

Kilde:

Amnesty International: *"Broken lives - a year of Intifada*. Oxford: The Alden Press 2001.

Tina Christensen, cand. polit. i socialantropologi ved Oslo universitet. Koordinator i Amnesty Internationals danske afdeling for de grupper, der arbejder med den østlige del af middelhavsområdet (Libanon, Syrien, Israel, Palæstina og de besatte områder).